

6. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М. : Экономика, 1989. – 416 с.
7. Боумен К. Основы стратегического менеджмента: / К. Боумен; пер. с англ. под ред. Л.Г. Зайцева, М.И. Соловей. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 176 с.
8. Котлер Ф. Основы маркетинга / Ф. Котлер, Г. Армстронг, Д. Сондерс / пер. с англ.-2-е изд. – М. : С.Пб. : К. : Вильямс, 1999. – 1152 с.
9. Куденко Н.В. Маркетингові стратегії фірми: монографія / Н.В. Куденко. – К. : КНЕУ, 2002. – 245 с.
10. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент: навч. посібник / Г.І. Кіндрацька. – К. : Знання, 2006. – 366 с.
11. Міщенко А.П. Стратегічне управління: навч. посібник / А.П. Міщенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 304 с.
12. Боброва В.Б. Основы маркетинга / В.Б. Боброва. – М. : Прогресс, 1991. – 210 с.
13. Корельский В.Ф. Биржевой словарь / В.Ф. Корельский, Р.В. Гаврилов. – М. : Международные отношения, 2000. – 1050 с.

Рецензент: О. М. Криворучко, докт. екон. наук, проф., ХНАДУ.

УДК 332

ХОРОШИЛОВА І.О., канд. екон. наук,

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ ТА ЇЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

***Анотація.** У статті досліджено стан та розвиток транспортної системи Харківського регіону, виведено взаємозв'язок з функціонуванням її інфраструктури та надано оцінку транспортного потенціалу регіону. Як стратегічний аспект визначено формування транспортно-торгівельно-логістичного кластера. В результаті аналізу інфраструктурного забезпечення доведено, що стратегічним пріоритетом розвитку транспортної системи Харківського регіону має стати оптимізація використання інфраструктурних і транзитних можливостей для покращення локальної доступності та роботи транспортної системи регіону в цілому.*

***Ключові слова:** транспортна система, регіон, потенціал, розвиток, стратегічні аспекти, оцінка.*

ХОРОШИЛОВА И.А., канд. экон. наук,
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

РАЗВИТИЕ ТРАНСПОРТНОЙ СИСТЕМЫ ХАРЬКОВСКОГО РЕГИОНА И ЕЕ ИНФРАСТРУКТУРЫ

Аннотация. В статье исследованы состояние и развитие транспортной системы Харьковского региона, выведена взаимосвязь с функционированием ее инфраструктуры и приведена оценка транспортного потенциала региона. В качестве стратегического аспекта определено формирование транспортно-торгово-логистического кластера. В результате анализа инфраструктурного обеспечения доказано, что стратегическим приоритетом развития транспортной системы Харьковского региона должна стать оптимизация использования инфраструктурных и транзитных возможностей для улучшения локальной доступности и работы транспортной системы региона в целом.

Ключевые слова: транспортная система, регион, потенциал, развитие, стратегические аспекты, оценка.

I. KHOROSHILOVA, Cand. Sc. (Econ.),
Kharkiv National Automobile and Highway University

DEVELOPMENT OF THE TRANSPORT SYSTEM IN KHARKIV REGION AND ITS INFRASTRUCTURE

Abstract. In the article the current state and development of the transport system in the Kharkiv region have been studied, the relationship with the operation of its infrastructure has been derived and the estimation of the transport capacity in the region has been given. The functional purpose of transport is to ensure the movement of goods and passengers in space and in time. Therefore, it is characterized by territorial specificity to a bigger extent than any other industry. For this purpose, the place and role of the transport system in socio-economic development of the regions have been studied, as well as requirements for the modern transport system have been formulated and its role in the implementation of the system-wide functions has been determined.

Based on the existing methods of forecasting transport demand and substantiating the level of development of the transport system the methods of improving the specific transport system in the region are presented. As a strategic aspect the formation of the transport trade logistic cluster has been identified. As a result of the analysis of infrastructure provision it has been proven that optimization of the use of infrastructure and transit possibilities to improve local accessibility and operation of the transport system in the region on the whole should become a strategic priority of the development of the Kharkov region transport system.

Key words: transport system, region, capacity, development, strategic aspects, assessment.

Постановка проблеми. Транспортна система бере участь у створенні продукції та доставці її споживачам, здійснює зв'язок між виробництвом та споживанням, між різними галузями господарства, між країнами та регіонами. Вона впливає на розвиток господарства та є каталізатором активності економіки та руху товарно-матеріальних потоків, підтримує мобільність робочої сили та задовольняє потреби населення у перевезеннях. На неї припадає значна частина основних виробничих фондів та промислово-виробничого персоналу. У світі в системі транспорту працює понад 100 млн чол. Однією з важливіших задач функціонування транспортної системи регіону є підвищення ефективності перевезень, що залежить від виду транспорту та особливостей функціонування інфраструктури відповідного регіону. Транспортна система – це комплекс, що складається з окремих видів: залізничного, морського, річкового, автомобільного, трубопровідного та повітряного. Вони взаємодіють між собою і становлять транспортну систему, що розвивається під впливом господарства у цілому та окремих його галузей. Найбільший вплив на транспортну систему справляє промисловість, бо вона формує основні вантажопотоки. Транспортна система є однією з вирішальних при розміщенні промислових підприємств у регіоні, тому потребує глибокого дослідження та визначення недоліків у її роботі, розробки шляхів покращення її функціонування та підвищення рівня економіки регіону та країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток транспортної системи регіонів досліджується такими вченими, як Б. Анікін, А. Гаджинський, А. Кальченко, Є. Крикавський, Л. Міротін, Ю. Неруш, М. Окландер, Е. Нагорний, Д. Дорошкевич, Д. Рославцев та ін. Логістичним аспектам транспортного забезпечення присвячені наукові праці Є. Бузовського, В. Гобермана, Л. Зайончика та ін.

Віддаючи належне великому внеску цих вчених у вирішення досліджуваної проблеми, необхідно відзначити, що ряд питань до цього часу залишається невирішеним або носить дискусійний характер. Разом з тим необхідність підвищення рівня ефективності функціонування транспортної системи регіону зумовлює потребу у визначенні стратегічних напрямів її розвитку та шляхів удосконалення її інфраструктурного забезпечення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є оцінка рівня розвитку транспортної системи регіону, визначення недоліків у її

функціонуванні та розробка практичних рекомендацій щодо покращення інфраструктурного забезпечення та системи в цілому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Харківська область – одна з адміністративних областей України. Її протяжність із півночі на південь становить 210 км, зі сходу на захід – 225 км. Площа Харківської області – 31,4 тис. кв. км (5,2 % території України). За цим показником регіон посідає 4-е місце у країні, поступаючись лише Одеській, Дніпропетровській та Чернігівській областям. Всіма видами транспорту в Харківській області перевезено (відправлено) 34,9 млн т вантажів, 617,3 млн пасажирів [1]. В останні роки, всупереч складній політичній та економічній ситуації, що склалась в Україні через події на сході країні, призупинено падіння обсягів вантажних і пасажирських перевезень, але ці обсяги ще значно нижче рівня попередніх років (за вантажними перевезеннями – майже у п'ять разів, за пасажирськими – у два рази). Порівняно з попередніми роками відправлення вантажів залізничним транспортом по регіону скоротилось на 8,8 %, пасажирів – на 4,9 %. На автомобільному транспорті протягом останніх років спостерігалось поступове зростання вантажних і пасажирських перевезень. Останнім часом збільшується кількість підприємців – фізичних осіб, які отримали ліцензію на виконання вантажних і пасажирських перевезень. Порівняно з попереднім роком кількість підприємців, які отримали ліцензію на виконання внутрішніх вантажних перевезень, зросла на 6,2 %, міжнародних – скоротилася на 2,1 %. Перевізники малого бізнесу виконують усі види пасажирських перевезень: внутрішньоміські, приміські, міжміські, міжнародні, їх частка в загальному обсязі сягає близько 40 %.

З метою поліпшення транспортної інфраструктури та надання послуг громадського транспорту в м. Харків продовжується оновлення трамвайного, тролейбусного та автобусного парків, здійснюється реконструкція трамвайних колій і тролейбусних ліній, будівництво автовокзалу для перевезення авіапасажирів, капітальне будівництво метрополітену. Проведено реконструкцію міжнародного аеропорту м. Харкова. Якщо охарактеризувати Харківську область за основними видами господарювання, маємо таку градацію: сільське господарство; переробка сільгосппродукції та виробництво продуктів харчування; видобуток та переробка вуглеводнів (нафто-,

газоконденсатних); будівництво та виробництво будівельних матеріалів; виготовлення скляної та оптичної продукції тощо. Наразі регіон має промисловий комплекс, який залишається одним із найбільших в Україні, особливо в таких галузях, як машинобудування, фармація, але периферійність розташування виробничих комплексів значною мірою ускладнює розвиток виробництва. Також варто наголосити, що регіон має вигідне географічне розташування, а це у свою чергу сприяє розвитку зовнішньої та внутрішньої торгівлі та транспортно-логістичних послуг за умови правильного підходу до їх організації. Регіон має достатньо розвинений освітній і науковий потенціал, що забезпечує можливість розвитку, сфери освітніх послуг та створення технопарків і технополісу в м. Харкові. Все це дозволило використати кластерний підхід до формування економіки регіону. За галузевою спрямованістю у Харківській області ідентифіковано за масштабністю дев'ять основних кластерних структур, які мають потенціал до розвитку: видобуток газу й нафти та їх переробка; виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та випуск продуктів харчування; легка промисловість; будівництво та випуск будівельних матеріалів; високотехнологічні виробництва; науково-освітній; охорони здоров'я; житлово-комунального господарства; транспортно-торговельно-логістичний. Тому у Стратегії розвитку Харківської області до 2020 року передбачено формування транспортно-торговельно-логістичного кластера, який має підтримуючу модель розвитку, трансграничну масштабність, діяльність цього кластера спрямована за внутрішні та зовнішні ринки. Проведені дослідження дозволили довести, що транспортна система Харківського регіону не зовсім готова активно розвивати транспортно-торговельно-логістичний кластер, оскільки автомобільні дороги Харківського регіону входять до десятки найгірших [2]. Проте Всесвітній банк підтвердив наміри інвестувати 800 млн дол. в реконструкцію автодороги М-03 Київ – Харків – Довжанській на відрізьку Полтава – Харків. Реконструкція ділянки Полтава – Харків буде одним з найбільших інвестиційних проектів Всесвітнього банку в Україні. Автотранспортний коридор від Києва до Харкова, який має стратегічне значення для України, буде повністю оновлений. Передбачається, що сам проект складатиметься з двох частин. Перша з них – поліпшення дорожньої інфраструктури на ділянці в 130 км.

Друга – це власне організація заходів, спрямованих на підвищення рівня безпеки руху, підтримку експлуатаційного стану дороги, упровадження системи комплексів зважування. Стратегічним пріоритетом розвитку транспортної системи Харківського регіону має стати оптимізація використання інфраструктурних та транзитних можливостей для покращення локальної доступності. Це потребує стимулювання будівництва та реконструкції автомобільних шляхів, використання потенціалу спеціальних економічних зон і територій пріоритетного розвитку, стимулювання розвитку інтермодальних перевезень. Для оптимізації процедури переміщення вантажів є до речним використання електрифікації залізничних ділянок, яка надає можливість зменшити терміни перевезень та відкрити прямий вихід залізничного транспорту до портів. Наразі у цілому Україні необхідно зосередити увагу на виконанні Плану заходів, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. Напрями співробітництва України та ЄС у сфері транспорту фокусують увагу на нових розробках та ефективності вибору видів транспорту при перевезеннях, мультимодальності, поліпшенні роботи пунктів пропуску на митному кордоні, і, в більш широкому сенсі, включають всі компоненти інтегрованих транспортних мереж, зокрема передбачають: поєднання Транс'європейської транспортної мережі з інфраструктурою України за допомогою реалізації пріоритетних транспортних проєктів; участь України у програмах «Єдине європейське небо» та «Спільний авіаційний простір»; імплементацію директив ЄС; більш ефективне використання потенціалу вантажних перевезень залізничним транспортом за рахунок поступового відкриття ринків та зменшення технічних бар'єрів; забезпечення розподілу між управлінням інфраструктурою та транспортними операціями й надання рівних умов доступу до залізничної інфраструктури всім суб'єктам господарської діяльності; покращення безпеки на дорогах, забезпечення сучасних технічних, екологічних та соціальних стандартів у роботі автотранспорту; сприяння використанню інтелектуальних транспортних систем та інформаційних технологій при управлінні і використанні всіх видів транспорту, усунення чинних бар'єрів для транскордонного руху товарів і пасажирів; спрощення реалізації регіонального транспортного співробітництва тощо [3].

Висновки. Проведений аналіз пасажирських перевезень по Харківському регіону, перевезення пасажирів за видами транспорту загального користування довели, що розвиток транспортної системи Харківського регіону має відбуватися за умов використання кластерного підходу, а саме через створення транспортно-торговельно-логістичного кластера. Проте проведені дослідження довели, що транспортна система Харківського регіону не зовсім готова активно розвивати транспортно-торговельно-логістичний кластер, оскільки має певні проблеми зі станом дорожнього полотна та низьким рівнем інфраструктурного забезпечення. Задля усунення цього недоліку потрібно якісне, чітке та своєчасне виконання проекту реконструювання магістралей та доріг регіону. Також стратегічним пріоритетом розвитку транспортної системи Харківського регіону має стати оптимізація використання інфраструктурних та транзитних можливостей для покращення локальної доступності. Для цього необхідно розробити методику, що дозволить розрахувати витрати на утримання та функціонування інфраструктури транспортної системи Харківського регіону. Та, по-перше, потрібно більш детально дослідити використання різних форм партнерства держави та приватного бізнесу, а по-друге, необхідно більш масштабно підійти до створення й функціонування транспортно-логістичного центру в м. Харкові, що дозволить транспортній системі функціонувати ефективніше.

Література

1. Статистична інформація Головного управління статистики у Харківській області. – Режим доступу : <http://gortransport.kharkov.ua>.
2. ГАИ назвала ТОП-10 аварийных дорог Украины. – Режим доступу : NEWSru.ua /
3. Щодо оптимізації транспортної інфраструктури та транзитних можливостей Сходу України : аналітична записка. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua>.
4. Бузовський Є. А. Обумовленість аграрних господарських систем до інноваційного розвитку / Є. А. Бузовський, В. М. Коробка // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – 2013. – Вип. 181(4). – С. 72–76. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_econ_2013_181%284%29__12.

5. Гаджинский А.М. Логистика : учебник / А.М. Гаджинский. – М. : Дашков и К°, 2003. – 408 с.
6. Дорошкевич Д. В. Стратегічне управління інвестиційним процесом у регіональних транспортно-логістичних системах: проблеми теорії і практики : монографія / Дорошкевич Дарія Вячеславівна. – Херсон : Грінь Д.С., 2014. – 320 с.
7. Зайончик Л. Г. Інноваційна система автобусного транспорту / Л. Г. Зайончик, О. М. Андіївська // Вісник Національного транспортного університету. – 2010. – № 21(1). – С. 318–320. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vntu_2010_21%281%29__80.
8. Кальченко А. Г. Логістика : навч. посібник / А. Г. Кальченко, В. В. Кривещенко. – 2-ге вид. – К. : КНЕУ, 2008. – 472 с.
9. Крикавський Є.В. Логістика для економістів : підручник / Є.В. Крикавський. – Л. : Львівська політехніка, 2004. – 448 с.
10. Логистика : уч. пособие для вузов / Б.А. Аникин, Л.С. Федоров, Ю.Ю. Наймарк и др. ; под ред. Б.А. Аникина. – М. : ИНФРА – М, 1997. – 328 с.
11. Логистика, технология, проектирование складов, транспортных узлов и терминалов / Л.Б. Миротин, А.В. Бульба, В.А. Демин. – Ростов на Дону : Феникс, 2009. – 416 с.
12. Неруш Ю.М. Логистика : учебник для академического бакалавриата / Ю.М. Неруш, А.Ю. Неруш. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2014. – 560 с. – (Серия «Бакалавр. Академический курс»).
13. Окландер М.А. Логістика : / М.А. Окландер. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 346 с.
14. Рославцев Д.М. Конспект лекцій з курсу «Логістичне обслуговування» (для студентів денної і заочної форм навчання за напрямом підготовки «Менеджмент» спеціальності «Логістика») / Д.М. Рославцев. – Х. : ХНАМГ, 2012. – 118 с.
15. Транспортно-експедиторська діяльність : підруч. для студентів ВНЗ, які навчаються за освіт.-проф. програмою спеціаліста та магістра зі спец. «Організація перевезень і управління на транспорті (автомобільному)» / Є.В. Нагорний. – Х. : ХНАДУ, 2012. – 352 с.

Рецензент: О. М. Криворучко, докт. екон. наук, проф., ХНАДУ.